

УДК: 159.938

І. Моначин

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

СУЧАСНЕ БЕЗРОБІТТЯ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Проблема безробіття уже впродовж двадцятирічного періоду залишається драматичною ознакою соціально-економічних перетворень в Україні. Перед нашими очима відбувається еволюція світу праці. І нині ще актуальнішою стає ця проблема, оскільки нові суперечливі тенденції динаміки українського безробіття потребують нового осмислення та врахувань в розробці адекватної політики зайнятості на ринку праці. На даний час всі ті, котрі залишилися без роботи переживають складні трансформації, які часто призводять до соціального виключення. Є багато визначень безробіття, але якщо сказати коротко – то це люди, котрі з різних причин відчують на собі, що вони виключені із суспільного життя. Вони не можуть виконувати багатьох суспільних ролей – наприклад, ролі працівника, члена місцевої спільноти, тощо. Інший аспект цієї проблеми полягає у тому, що такі люди не можуть користуватися різними соціальними благами, відчують скрутне матеріальне становище у зв'язку з втратою роботи.

Відтоді, як у нашій країні з'явилася така соціально-економічна категорія як безробітні, втрату роботи розглядають як переломний момент на життєвому шляху людини. Умовно науковці, що займаються означеною проблемою, виділяють такі види безробіття: протікаюче, латентне, стагнативне, фрикційне, структурне, циклічне і добровільне. Протікаюче безробіття – тимчасова незайнятість, яка виникає внаслідок нерівномірності розвитку економіки. Латентне безробіття – прихована незайнятість, як результат неповного використання в процесі праці робочої сили. Стагнативне безробіття – тривала незайнятість, яка характеризується неможливістю працевлаштування громадян, протягом тривалого часу знайти роботу. Фрикційне безробіття – стосується тих безробітних, які зайняті пошуками й очікуванням роботи в найближчому майбутньому. Це працівники, які добровільно міняють місце роботи, сезонні робітники, ті, хто вперше шукає місце роботи. Фрикційне безробіття є природним, неминучим і нетривалим за часом. Структурне безробіття настає, коли виникають економічні ускладнення в державі. Тоді тривалість фрикційного безробіття зростає і переростає в структурне. Воно супроводжується змінами в побудові попиту споживачів, технологіях виробництва, географічному розподілі робочих місць, потребі в нових навиках і досвіді роботи. Під час такого безробіття вкрай необхідним є перенавчання, перепідготовка чи зміна місця проживання. Циклічне безробіття спричиняється спадом, тобто фазою економічного циклу, та характеризується недостатністю загальних і сукупних затрат. Коли попит на товари зменшується, звісно, безробіття зростатиме. Добровільне безробіття – результат відмови працівників від вступу у виробничі відносини в силу певних обставин.

Безробіття є соціально-психологічним феноменом, що потребує вивчення того, як впливає звільнення на поведінку і діяльність людей. Існують негативні наслідки у поняття «безробіття» у вигляді перетікання нашої робочої сили та інтелекту за межі країни. Багато спеціалістів з вищою освітою, із знанням іноземних мов, працюють за кордоном за копійчані заробітки, які значно перевищують заробітні плати в Україні. Можливо тому, статистична звітність використовує такі абстрактні поняття, як «прихований рівень безробіття», та «офіційний рівень безробіття».

Уникати наслідків безробіття прагнуть майже в усіх державах, особливо у високорозвинених. З цією метою приймаються певні міри надання допомоги безробітним громадянам. Велику роль відіграє тривалість безробіття, наявність перспективи працевлаштування, своєчасність та адекватність допомоги в подоланні психологічних труднощів, в перенавчанні, перекваліфікації тощо. Тому одним з напрямків є психологічна підтримка безробітних, яка полягає у поетапному виконанні психологічних міроприємств, спрямованих на відновлення особистісного і соціального статусу громадянина.